СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ
Факултет „Производствен и търговски бизнес“
Катедра „Аграрна икономика“

МЕЖДУНАРОДНА
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2019

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Почетен председател:
Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов
Председател:
Доц. д-р Марина Николова – Ръководител катедра „Аграрна икономика“
Членове:
Доц. д-р Маруся Линкова
Доц. д-р Виолета Блажева
Доц. д-р Наталия Неделчева
Гл. ас. д-р Радка Ненова
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
Ас. д-р Пламен Петров
Докторант Боряна Георгиева

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р ик. н. Сергей Горлов (Русия)
Членове:
Проф. д-р ик. н. Сергей Охрименко (Молдова)
Проф. д-р ик. н. Антонина Ряховская (Русия)
Проф. д-р Маджди Осман (Египет)
Проф. д-р Нидал Шабан (Ирак)
Проф. д-р Dragan Petrovic (Сърбия)
Проф. д-р Sonja Jovanovic (Сърбия)
Доц. д-р Йоана Панагорец (Румъния)
Доц. д-р Марина Николова (България)
Доц. д-р Маруся Линкова (България)
Доц. д-р Bahodirjon Nosirov (Узбекистан)
Доц. д-р Ziyoydin Israilov (Узбекистан)

Научен секретар:
Доц. д-р Маруся Линкова
Технически секретар – Мария Чонова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1762-3

СЪДЪРЖАНИЕ

Доц. д-р Марина Николова, Доц. д-р Маруся Линкова
ТРИДЕСЕТ И ПЕТ ГОДИНИ КАТЕДРА
“АГРАРНА ИКОНОМИКА”.....7

Организация и управление на инвестициите и иновациите в агросектора

Профессор, доктор экономических наук Ряховская Антонина Николаевна
СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО РОССИИ: ВОЗМОЖНОСТИ
ДЛЯ ОПЕРЕЖАЮЩЕГО РАЗВИТИЯ.....25

Doctor of Science, Professor Sergei Mihajlovic Gorlov, Gorshenin Alexander Yuryevich, Assistant professor, Syromyatnikov Denis Aleksandrovich
МЕТОДОЛОГИЯ АНАЛИЗА ПРОБЛЕМ УПРАВЛЕНИЯ
РАЗВИТИЕМ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА 40

Dr. Abduaziz Abduvasikov, Dr. Bahodirjon Nosirov
THE EVOLUTION OF AGRICULTURAL MARKETS
OF UZBEKISTAN 48

Доц. д-р Гена Велковска
ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА И ОЦЕНКАТА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ
ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА В КОНТЕКСТА
НА СТРОИТЕЛСТВОТО ВЪРХУ ЗЕМЕДЕЛСКИ ТЕРИТОРИИ.....56

Доц. д-р Искра Маринова Пантелеева
НАУЧНА И ИНОВАЦИОННА ПОЛИТИКА – НЯКОИ
СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ.....63

Доц. д-р Виолета Блажева
КРИЗИТЕ В АГРАРНИЯ СЕКТОР 70

Гл. ас. д-р Радка Ненова
ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНОВАЦИИ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
ОТ ЧЕТВЪРТО ПОКОЛЕНИЕ 76

Гл. ас. д-р Елица Лазарова
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРИЛАГАНЕ ТЕОРИЯТА
НА ОГРАНИЧЕНИЯТА В АГРОБИЗНЕСА 82

Гл. ас. д-р Явор Станев
СЕЛСКОТО И ГОРСКОТО СТОПАНСТВО
В КРАЙДУНАВСКИЯ РЕГИОН 91

Гл. ас. д-р Милен Динков
ИНОВАЦИИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНКУРЕНТНО
И ПРИОБЩАВАЩО ЗЕМЕДЕЛИЕ 97

Доктор по икономика Михаил Билев
ПРОБЛЕМИ И ВЪЗМОЖНОСИ ЗА РАЗВИТИЕ НА
ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ В БЪЛГАРИЯ 105

Докторант Валери Велковски
ПАРЦЕЛАРНИТЕ ПЛАНОВЕ И ТЯХНАТА РОЛЯ
В АГРОУСТРОЙСТВЕНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ 114

Студент Веселин Иванов
СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ РАЗВИТИЕТО
НА ФАМИЛНОТО ЗЕМЕДЕЛСКО СТОПАНСТВО 123

Предприемачески инициативи и възможности за диверсификация в агробизнеса

Доц. д-р Теодора Филипова
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ТЪРГОВСКИ
КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 133

Доц. д-р Христо Сирашки
ТВОРЧЕСТВОТО В ИНОВАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ 139

Доц. д-р Галина Тодорова
СЕЛСКОСТОПАНСКАТА АВИАЦИЯ-АКТИВЕН ПОМОЩНИК ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО В РЕГИОН ПЛЕВЕН 145

Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА РАПИЦА 152

Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
ДОХОДИТЕ - НЕОБХОДИМОСТ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКА УСТОЙЧИВОСТ 158

Гл. ас. д-р Любка Илиева
ИЗСЛЕДВАНЕ ЗНАЧЕНИЕТО НА ТУРИЗМА ЗА РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 163

Гл. ас. д-р Венцислав Перков
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ЛОГИСТИЧНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 170

Ас. д-р Любомира Тодорова
РЕЛАЦИЯ МЕЖДУ ЛОЗОВИТЕ НАСЪЖДЕНИЯ, ВИНОПРОИЗВОДСТВОТО И ВИНЕНИЯ ТУРИЗЪМ 176

Ас. д-р Павлин Павлов
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА АЛТЕРНАТИВЕН ТУРИЗЪМ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 182

Финансово-счетоводни аспекти и социално застрахователна защита в селското стопанство

Проф. д-р Андрей Захариев, д-р по ик. Ивайло Маринов
БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ ПО ПЪТЯ НА РАСТЕЖА И КОНВЕРГЕНЦИЯТА – СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ И ОЦЕНКА 191

Проф. д-р Атанас Атанасов
ЗЕМЕДЕЛСКИЯТ СЧЕТОВОДЕН ОТЧЕТ КАТО НЕОБХОДИМА БАЗА ОТ ДАННИ ЗА ЦЕЛИТЕ НА СИСТЕМАТА ЗА ЗЕМЕДЕЛСКА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ 200

Доц. д-р Иванка Димитрова, д-р Диана Янкова
СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ ПРИ КАЛКУЛИРАНЕТО И ОЦЕНКАТА НА ЗЕМЕДЕЛСКАТА ПРОДУКЦИЯ 208

Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
ПРОБЛЕМИ ПРИ СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ НА КВОТИ ЗА ЕМИСИИ НА ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ.....216

Доц. д-р Диана Крумова
ВЪПРОСИ НА КОМПЮТЪРНОТО СЧЕТОВОДСТВО В СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ 222

Доц. д-р Венцислав Вечев
ОСОБЕНОСТИ ПРИ ОЦЕНЯВАНЕТО НА ПРЕДОСТАВЕНИТЕ ОБЕЗПЕЧЕНИЯ ОТ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ В БАНКИТЕ.....228

Ас. д-р Пламен Петров
РОЛЯТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР В СИСТЕМАТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА.....235

Докторант Станислав Шишманов
ПЛАТЕЖНО ПОСРЕДНИЧЕСТВО НА ТЪРГОВСКИТЕ БАНКИ ПРИ УРЕЖДАНЕ НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ И ДЪРЖАВНИЯ И ОБЩИНСКИТЕ БЮДЖЕТИ.....241

Маркетинг, дистрибуция и търговия със селскостопански продукти

Доц. д-р Пенка Горанова
РЕКЛАМНА КАМПАНИЯ НА ФИРМА “ЖИТАРА” ООД.....251

Доц. д-р Марина Николова
СЪСТОЯНИЕ НА ПАЗАРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИ ЗЕМИ
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 261

Доц. д-р Симеонка Петрова
ВЛИЯНИЕ НА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯТА НА АГРАРНОТО
ПРОИЗВОДСТВО ВЪРХУ АСОРТИМЕНТНОТО
ПРЕДЛАГАНЕ 273

Доц. д-р Петранка Мидова
ПАЗАРЪТ НА СЛЪНЧОГЛЕДОВО ОЛИО – АНАЛИЗИ
И ПЕРСПЕКТИВИ.....281

Доц. д-р Маргарита Шопова
СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ
НА ИЗПОЛЗВАНАТА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ.....289

Доц. д-р Красимира Славева
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ВЪВ ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ
НА БЪЛГАРИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ 296

Доц. д-р Любомир Любенов
СЕГМЕНТИРАНЕ ПАЗАРИТЕ НА ПЧЕЛЕН МЕД
В ОБЛАСТ РУСЕ.....304

Гл. ас. д-р Галя Георгиева
ВИДОВО МНОГООБРАЗИЕ НА БИОПРОДУКТИТЕ
В ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО 309

Доктор по икономика Георги Димитров
ПРИЛОЖЕНИЕ НА МЕТОДИТЕ ЗА БИЗНЕС ПРОГНОЗИРАНЕ
В АГРАРНИЯ СЕКТОР.....317

Докторант Александър Ангелов
УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАПАСИТЕ ОТ ДОСТАВЧИЦИТЕ
ВЪВ ВЕРИГИТЕ НА ДОСТАВКА В СЕЛСКОТО
СТОПАНСТВО 330

Студент Надежда Беновска
ХАРАКТЕРИСТИКА НА ХИБРИДЕН СОРТ ЦАРЕВИЦА
КНЕЖА 509. НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОМЕНЯТ
ИКОНОМИКАТА 336

Информационни технологии в селското стопанство

Проф. д.ик.н Сергей Охрименко, доц. д-р Агоп Саркисян,
докторант Сергей Пянковский
ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСИТЕ
ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗВЪНРЕДНИ СИТУАЦИИ 347

Доц. д-р Светослав Илийчовски
АНАЛИЗ НА ДИГИТАЛНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ НА ЖЕНИТЕ
ПРЕДПРИЕМАЧИ В БЪЛГАРИЯ И АНГЛИЯ 354

Антоний Богданов
ИТ АВТОМАТИЗАЦИЯ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО.....360

Екологизация и устойчиво развитие на селското стопанство

Prof. DSc. Shaban Nidal, Dr. Erika Andenna Dr. Kadhum Eman,
Dr. Luay Tailah
AGRONOMISTS JOB DON'T REDUCE NATURAL RESOURCES
TO MEET TODAY'S NEEDS WITHOUT COMPROMISING
THE NEEDS OF FUTURE GENERATION.....369

Доц. д-р Минка Анастасова – Чопева
РАВНИЩЕ НА СОЦИАЛНАТА УСТОЙЧИВОСТ
В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО 378

Доц. д-р Тихомир Личев
ДЕМОГРАФСКИЯТ ВЗРИВ“ И ГЛОБАЛНИТЕ КЛИМАТИЧНИ
ПРОМЕНИ.....386

Албена Симеонова, Пепо Петров
БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ - СЪЩНОСТ
И ПРОБЛЕМИ. САНКЦИИ, ДОБРИ ПРАКТИКИ
И ИНОВАЦИИ.....392

Гл. ас. д-р Емил Николов
ИНТЕГРИРАНЕ НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА
ОТГОВОРНОСТ В ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ.....403

Гл. ас. д-р Иван Маринов
УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ
НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ 410

Гл. ас. д-р Десислава Алексиева
ИНТЕРЕСИ В УПРВЛЕНИЕТО.....417

Гл. ас. д-р Елена Йорданова
ЕКОЛОГИЧНА ОТГОВОРНОСТ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ 423

Докторант Валерия Николаева
ИНТЕЛИГЕНТНО ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА
ПРОИЗВОДСТВО НА КАРТОФИ.....428

Магистър Галина Мирчева
БАЛАНС МЕЖДУ ПРИРОДО-ЕФЕКТИВНО И МОДЕРНО-
ТРАДИЦИОННО СТОПАНСТВО
(по примера на смесено животновъдно-растениевъдно стопанство
в с. Петърница, общ. Долни Дъбник, обл. Плевен) 437

Студент Анета Врайкова
БИОРАЗНООБРАЗИЕТО И ПРЕХОДА КЪМ ПО-ЕКОЛОГИЧНА
ИКОНОМИКА 444

Студенти Радой Йосифов и Анета Врайкова
АНАЛИЗ НА ПРЕДЛАГАНИТЕ БИОПРОДУКТИ
В ХРАНИТЕЛНА ВЕРИГА БИЛЛА БЪЛГАРИЯ 450

Правни, исторически и социално-културни бариери на общата селскостопанска политика в Европейския съюз

PhD. Associate Professor Panagoreț Ioana, PhD. Associate Professor Panagoreț Dragoș, PhD. Lecturer Panagoreț Andreea
FOOD SAFETY POLICIES AND STRATEGIES IN ROMANIA 461

К.э.н., старший преподаватель Елена Сергеевна Шараг
ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЯ
АГРОСЕКТОРА УКРАИНЫ 472

Доц. д-р Маруся Линкова
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ИМПЕРАТИВИ И ФЛУКТУАЦИИ
В РАЗВИТИЕТО НА АГРОБИЗНЕСА 478

Доц. д-р Ирена Емилова
ЗА СОЦИАЛНАТА РОЛЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ..486

Доц. д-р Николай Марков, доц. д-р Светослава Стойчева
НЕРАГЛАМЕНТИРАНИЯ ТРУД – СОЦИАЛЕН ДЪМПИНГ
В ЖИВОТНОВЪДСТВОТО.....491

Гл. ас. д-р Надежда Цветкова
ПРЕЗДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ДЕЙНОСТТА
НА ЗЕМЕДЕЛСКИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛ-ПЧЕЛАР 502

Мирослав Маринов
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ
КООПЕРАЦИИ В УСЛОВИЯТА НА ЗАСИЛЕНА
КОНКУРЕНЦИЯ.....507

Доктор Георги Ангелов
ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО И ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА ПОДХОДА ЛИДЕР ВЪРХУ МЕСТНОТО РАЗВИТИЕ
ЗА ПЪРВИЯ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД НА ПРСР (2007-2013).....513

Докторант Боряна Георгиева
ОСНОВНИ АСПЕКТИ И ПРОБЛЕМИ ПРИ ДЕФИНИРАНЕ
НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ.....522

Докторант Росен Коцев
НЯКОИ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ПРОБЛЕМИ НА СЕЛСКИТЕ
РАЙОНИ В КОНТЕКСТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 529

Докторант Елена Ташкова
ДЕЙНОСТИ В РЕГИОНА НА ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД/
ОБЛАСТНА ДИРЕКЦИЯ НА ДФ „ЗЕМЕДЕЛИЕ“ –
БЛАГОЕВГРАД 540

Докторант Цветан Марков
АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОБЕКТИТЕ НА
ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ В БЪЛГАРИЯ 548

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

**СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО
И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО**

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

ISBN 978-954-23-1762-3

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ - СЪЩНОСТ И ПРОБЛЕМИ. САНКЦИИ, ДОБРИ ПРАКТИКИ И ИНОВАЦИИ

Албена Симеонова
Председател на Българска асоциация „Биопродукти“
Пепо Петров
Изпълнителен директор на Фондация за околна среда и земеделие

Резюме: *Българска асоциация Биопродукти (БАБ) работи с отдаденост за просперитета на биоземеделието в България. Съдейства за взаимопомощта между отделните фермери и техните чуждестранни колеги и организации, за намирането на пазари за биологичните продукти и не последно място активно защитава интересите на биопроизводителите по отношение подпомагането им по програмата за развитие на селските райони (ПРСР). Независимо от ограниченията и предизвикателствата в българския биосектор е абсолютно необходимо развитието на иновативни предприемачески ниши за задоволяване търсенето от качествени биохрани. Поради това трябва активно да се разпространяват добрите практики в биопроизводството, както и да се подпомагат производителите не само от неправителствените организации, но и с прякото съдействие на държавата в областта на аграрната политика.*

Ключови думи*: биологично земеделие, същност, проблеми, санкции, добри практики, иновации*

Въведение

Българска асоциация Биопродукти (БАБ) е браншова организация, обединяваща земеделски производители, които отглеждат земеделска продукция по биологичен начин. Асоциацията е създадена в края на 2009 г. с 25 учредители. В момента в нея членуват над 500 биологично сертифицирани фермери, институти и фирми. БАБ е единствената асоциация на биоземеделци в България. Нейните членове са разположени в цялата страна. Произвеждат почти всички характерни продукти. Асоциацията е с все по-голяма тежест в сектора и обществото.

Основните цели на асоциацията са свързани с: подпомагане развитието на биоземеделието в България, консултиране на земеделските

производители за законодателната рамка в сектора, създаване връзки между отделните фермери и техните чуждестранни колеги и организации (IFOAM), съдействие за намирането на пазари за биологичните продукти, съблюдаване и защитаване интересите на биопроизводителите по отношение подпомагането им по ПРСР.

1. Същност и състояние на биологичното земеделие

Биоземеделието е важен приоритет в политиката за развитие на земеделието в Република България и един от акцентите на Общата селскостопанска политика за периода 2014-2020 г. Насърчаването на земеделските производители за преминаване към или поддържане на биологично земеделие допринася едновременно за:

- *опазване на околната сред*а - укрепва агроекосистемите, опазва биоразнообразието и предоставя възможност на бъдещите поколения да се възползват от съхранената природа;
- *производство на здравословни храни* - тази форма на земеделие отговаря на нуждите на нарастващия брой потребители, тъй като използва безопасни и прозрачни методи на производство;
- *социален ефект* - създава заетост в селските райони и повече работни места в сравнение с конвенционалното земеделие.

Състоянието и потенциала за развитие на българското биопроизводство през последните години е обект на проучвания от редица автори: (Кръстева, 2017), (Митова, 2009), (Николова, 2013), (Николова, Мотивация за развитие и ефекти от дейността на биологично стопанство. АИ „Ценов" Свищов, 2013), (Николова, Особености при управлението на растениевъдно биологично стопанство, 2013), (Янчева, 2003), (Nikolova, 2016). Биологичното земеделие допринася пряко за: запазване и възстановяване на природните ресурси; развитие на селските райони; предотвратяване на процеса на изоставяне на земите; стабилизиране на доходите на земеделските стопани чрез навлизане на нови, развиващи се пазари на здравословни хранителни продукти. *За периода 2006 – 2017 г. броят на биологичните оператори се е увеличил около 32 пъти; За периода 2006 – 2017 г., площта на сертифицираната земеделска земя се е увеличила повече от 23 пъти.* Към 2017 г. броят на земеделските стопани в системата за контрол на биологично производство – ***6822 оператори***, а ***площите*** обхванати от системата на контрол на биологично производство - ***136692 ха.*** През 2017 година, за първи път от 12 години на-

зад, се забелязва намаляване на броя на операторите, както и на площите, обхванати в системата на контрол за биологично производство.

Таблица 1. Брой оператори и площи (ха)

Година	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Брой оператори в биологичното производство	214	339	311	476	820	1 054	3 750	3 995	4 092	6173	7 262	6822
Площи в система на контрол (ха)	5962	15224	16662	11789	25647	26622	40378	56287	74350	118571	160652	136692

Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Таблица 2. Видово разнообразие на отглежданите по биологичен начин култури

Вид култури	Общо площи (ха) 2015	Общо площи (ха) 2016	Общо площи (ха) 2017
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	221911	30940	16 602
Технически култури – общо	20873	30512	22 998
Пресни зеленчуци, ягоди, дини (общо)	1866	3678	2 894
Трайни насаждения	25946	34874	30 485
Постоянни ливади и пасища	31796	38736	39 921
Фуражни култури от обработваеми земи (култури за зелено)	8330	14911	14 366
Угар	6209	8075	7 782

Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Таблица 3. Биологично животновъдство по години

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Говеда	976	1 173	1 311	1 622	4 209	9 718	10 400
Овце	6 648	9 175	7 894	9 029	18 792	26 809	25 959
Кози	3 397	2 831	3 235	4 142	5 381	8 242	9 023
Пчеларство	58 855	85 346	117 360	106 676	178 331	236 462	250 434

Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

2. Санкции в биоземеделието

Държавен фонд „Земеделие“ прекратява поетия ангажимент и подпомаганите лица възстановяват 100 % от получената финансова помощ, когато:

1. Кандидатът за подпомагане или изрично упълномощено лице не е преминало агроекологично или биологично обучение с минимална продължителност 18 часа или демонстрационна дейност, свързана с приоритет 4, по мярка 1 „Трансфер на знания и действия за осведомяване“ от ПРСР 2014 – 2020 г., с минимална продължителност от 3 дни, до 31 декември на втората година от първото одобрение на заявлението за подпомагане по съответното направление или не са доказали наличие на опит в извършването на направленията, които са избрали да прилагат.

2. В случай че кандидатът упълномощи друго лице да извършва биологичните дейности, упълномощаването следва да бъде осъществено до края на втората година от първото одобрение по съответното направление.

Държавен фонд „Земеделие“ прекратява ангажимента и подпомаганите лица възстановяват получената финансова помощ (изцяло или частично, в зависимост от годината на първоначално одобрение по мярката до годината, в която е прекратен поетият ангажимент), когато стопанствата им са прехвърлени на друго лице, регистрирано в ИСАК, което е декларирало, че ще продължи изпълнението на биологичния ангажимент, но е установено, че ангажиментът не се изпълнява.

Държавен фонд „Земеделие“ прекратява поетия ангажимент и подпомаганите лица възстановяват получената финансова помощ по съответното направление (изцяло или частично, зависимост от годината на първоначално одобрение по мярката до годината, в която е прекратен поетият ангажимент), когато:

- площта е намалена с повече от 10 %, или всяка година поне 90 % от площта по направлението не се припокрива географски с площта, за която има поет ангажимент;

- преустановят прилагането на съответното направление преди изтичане на петгодишния ангажимент;

- не са спазили изискването до 30 септември на петата година от ангажимента, който започва да тече от подаването на първото одобрено заявление за подпомагане по съответното направление, най-малко веднъж да са получили сертификат или писмено доказателство за съответствие на произведените от тях растителни, животински или

пчелни продукти с правилата на биологичното производство; сертификатът следва да удостоверява наличие на биологична продукция.

Подпомаганите лица възстановяват получената до момента финансова помощ по съответното направление, заедно със законните лихви, в зависимост от годината на първоначално одобрение по мярката до годината, в която е прекратен поетият ангажимент, както следва:

а) до края на третата година – 100 %;

б) до края на четвъртата година – 40 %;

в) до края на петата година – 20 %;

г) след петата година – 10 %.

Министърът на земеделието и храните провежда политика на качество съгласно Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета от 28 юни 2007 г. относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти. Съгласно чл. 27 от Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета, държавите-членки създават система за контрол и определят един или повече компетентни органи, които да отговарят за контрола.

3. Проблеми и иновации в биологичния сектор

Според нас, **проблемите и предизвикателствата** в развитието на българското биоземеделие са свързани със следните тревожни факти:

- Слабо развито биологично животновъдство;
- Ограничена целева подкрепа за фабрики за биологична преработка;
- Липса на информация и популяризиране на биологичните продукти на вътрешния пазар;
- Биологичните продукти не са включени в общественото хранене и в различните национални програми;
- Бързо изчерпване на бюджета за подкрепа на биологичното земеделие в ПРСР 2014-2020.

Добрите практики на българската асоциация (БАБ) за подпомагане дейността на биооператорите са свързани със следните по-важни *дейности:*

- Участия във фермерски пазари;
- Кандидатстване с проекти и участия в промоционални програми на ЕС;
- Участия в международни и вътрешни изложения (напр. Изложение „Зелена седмица“ Берлин и др.);
- Организиране и участия във форуми – кръгли маси, тематични семинари и др. в различни градове на страната за запозна-

ване с предимствата на биоземеделието или с новостите в нормативната уредба;
- Презентации на място на посадъчен материал, семена или земеделска техника;
- Отлична комуникация с Аграрния университет Пловдив и с Катедра „Аграрна икономика“ към Стопанска академия Свищов;
- БАБ е член на Комитета по наблюдение на ПРСР;
- Участия във всички работни групи, свързани със законодателството в нашия сектор;
- БАБ беше член на Междуведомствената комисия по биологично земеделие;
- Добра комуникацията с МЗХГ и ДФЗ;
- Добре разработена помежду ни мейл-листа за комуникация, информация, въпроси, предлагане на продукция, търсене на пазари и т.н.

Снимков материал с някои от многобройните дейности на БАБ

През последните години развитието и функционирането на местни *фермерски пазари* (Nikolova M. L., 2018) в различни региони на България показват, че тази форма на реализация е все по предпочитана от потребителите, като възможност за директна комуникация и гарантирано качество. Успешната реализация на биопродукти на външния пазар се осъществява и от факта, че сертифицираните биооператори притежават и редица международни сертификати (GLO-

BALGAP, BCS Öko-Garantie, CERES и др.) (Николова, Биологичното земеделие – състояние и потенциал за развитие. с. 2013). Обща необходимост за всички региони в България е реализацията на дейности, насочени към насърчаване на инвестициите и повишаването на регионалната конкурентоспособност, тъй като всеки един от тях се определя като изоставащ в сравнение с регионите на ЕС (Докова, 2011). В тази връзка осъществяването на биологична производствена дейност и стремежа към увеличаване на добавената стойност в стопанствата ще доведе до засилване не само на собствените икономически показатели, но и до по-голяма регионална конкурентоспособност. От друга страна при засилване на партньорските взаимоотношения между производителите, в зависимост от производственото им направление (зърно, етерични масла, плодове и др.) ще нарастнат възможностите на отделни региони, чрез създаването на регионални конкурентни предимства. Основен фактор за това са не само биооператорите, но и местните власти и общности. По този начин ще се гарантира цялостно укрепване на социално-икономическата ситуация в региона, но и подобряване качеството на живота в тях (Николова, Потенциалът на биологичното земеделие за развитие на регионални конкурентни предимства, 2014).

Иновациите в биоземеделието са често срещани и в повечето случаи се раждат от богатия опит на фермера, а понякога дори от самата природа. Тук ще спомена само няколко примера на наши изявени колеги:

Био оцет от годжи бери. При годжи берито е проблем запазването и съхранението на пресен плод. Наш колега решава да опита дали би могло да стане на оцет и се оказа, че се получи един невероятен като вкус оцет. Запазват се всички качества на пресния плод, без да търпи каквито и да било термични или химични обработки. Годжи берито се причислява към т.нар. „супер храни“, изключително полезен плод, който, обаче, при изсушаване бива обработван с химикали и губи голяма част от своите качества. Правейки го на оцет, обаче се запазва всичко, което то съдържа в прясно състояние. Продуктът получава диплом за победител в конкурса за иновации на Пловдивския панаир.

Иновативни препарати:

- ***Микробиологичен препарат за очистване на полски площи от патогени и разлагане на растителните остатъци*** - препарат с широкоспектърно фунгицидно действие по отношение на икономически най-важните почвени патогени. Той е едно от най-ефективните средства за борба с кореновото гниене при житните култури;

- ***Прахообразен, водоразтворим микробиологичен продукт за предсеитбено третиране на семена от житни култури*** със силно фунгицидно и стимулиращо развитието на посевите действие. Продуктът стимулира образуването на по-голям брой корени с по-добре развита вторична коренова система, подобрява изхранването на посевите;

- ***Препарат за третиране на семена от царевица, слънчоглед, картофи и луковици.*** Представлява водо-разтворим прах, съдържащ бактерии, гъби и екстракт от алги, използван за предсеитбено третиране на семена за посев от слънчоглед и царевица на картофи за посев и луковици. Стимулира ръста на кореновата система, на локалната арбускуларна микориза, като едновременно с това поддържа ризосферната зона свободна от почвени патогени и нематоди.

Иновативен начин за справяне с кръвосмучещите насекоми. Съществен проблем при отглеждането на дребни преживни животни е наличието на кръвосмучещи насекоми, в частност кърлежи и бълхи. Освен дискомфорта, който създава наличието им, те са преносители на различни болести при животните. Поради биологичния път на отглеждане на козите си във фермата, колегите търсят начини за справяне с проблема. Природата и практиката сами им показаха как да стане това. Първоначално вземат няколко кокошки и петел. Наблюдавайки ги, забелязват усърдието, с което унищожават всички насекоми по пода и двора на фермата. С течение на времето забелязват трайно намаляване на външните паразити при животните. РЕЗУЛТАТИТЕ – Броят на пернатите (включват и гъски, и патици) във фермата се увеличи, а кръвосмучещите насекоми изчезват по естествен път.

Иновативен начин за справяне с болести с хомеопатични средства при отглеждане на биологични ябълки. Биопроизводител на ябълки, сподели многобройни иновации, които той предлага като решения при отглеждането на ябълкови градини. Някои от по-находчивите включват лекуване с хомеопатични средства, освобождаване на феромони за предотвратяване на разпространяването на ябълковия плодов червей, както и използване на данни от метеорологична станция за предвиждане на появата на вредители или болести.

Отглеждане на био малини на висока леха с полиетиленово мулчиращо фолио. Ползите са многобройни, като по-лесно регулиране на броя растения на линеен метър, по-ранно встъпване в плододаване, по-добро предпазване от болести и неприятели и други. Мулчиращото фолио редуцира с над 50% тежките и скъпи операции като окопаване и плевене, но редуцира и осезаемо използването на вода.

Някои от добрите практики на иновативните биоземеделци
(от архива на БАБ)

Щригелна брана за контрол на плевелите при биологични житни култури. Щригелната брана е алтернатива за контрол на плевелите при биологичните житни култури. Други култури, при които се използва са рапица, соя, фасул, грах, картофи, ливади и др. Предназначението й е: за механично плевене, за аериране на почвата - регулиране на водата, запазване структурата на почвата(агрегатите), за работа преди и след засяването, за оптимално братене - опазване на микроорганизмите в почвата. Контролът на плевелите гарантира до голяма степен високите добиви и качеството на зърното при биологичните житни култури. Освен болестите и неприятелите, плевелите са основен фактор за редуциране на добивите при отглеждането на есенно-житните култури.

Иновативна технология за използване на немска овощарска вар в био овощарството и био лозарството като мощно средство за защита през зимата от слънчев пригор и напукване на кората и късните слани така и за вегетационни третирания. Новата технология дава надеждна защита на:

1. Дърветата от променливите високи ниски температури през слънчевите зимни дни които предизвикват напукване на кората на стволовете и на скелетните клони;

2. Предпазва от късните пролетни студове и слани като с помощта на белият „термо кожух“ плодните дървета особено черешите, кайсиите прасковите и сливите като забавя вегетацията си с 10-25 дни в зависимост от концентрацията на работният разтвор на „овощарската вар“;

3. Термо-кожуха дава възможност в последствие след набиране на определената сумарна температура за определеният овощен вид и сорт да стартира дружното развитие на плодните пъпки както от слънчевата така и от сенчестата страна;

4. „Овощарската вар“ има силен фунгициден и инсектициден ефект както през зимните така и през вегетационните пръскания които са сравними и по добри с тези на медните препарати.

Бъдещето развитие на сектора изисква все по-активното участие на всички заинтересовани страни в процеса за подпомагане развитието на биопроизводството в България. Асоциация „Биопродукти“ е активен участник в различни дебати и срещи с МЗХГ за подобряване възможностите на сектора в лицето на нейните членове - биооператори. Внесени са предложения относно детските храни и менютата в здравните заведения да включват поне 5% биопродукти.

Заключение (Изводи)

Българска асоциация „Биопродукти“ и нейните трудолюбиви членове са убедени в силата на призива: *„Изберете българския биопродукт, защото: е вкусен, здравословен, опазва околната среда, създава заетост“*. Въпреки ограниченията и трудностите в българския биосектор, националното ни селско стопанство е немислимо без развитието на иновативни предприемачески ниши за удовлетворяване търсенето на определени целеви групи потребители на качествени продукти. Това е възможно при широко разпространение на добрите практики в биопроизводството и подпомагане от страна на държавата и българската асоциация.

ЛИТЕРАТУРА

Nikolova, M. L. (2018). Coordinating participant relations in the organization and functioning of regional farmer's markets in Bulgaria. *Paradigms of knowledge, 4*.

Nikolova, M. (2016). Relationship between the Sustainable Models of Production in Agriculture and the Challenges to Their Development in Bulgaria. *Journal of Economics and Development Studies, Vol. 3(4)*, 57-68.

Докова, С. К. (2011). *Геоикономика и регионално развитие, с. 150-154.* София: УИ „Стопанство“.

Кръстева, И. (2017). *Дисертация. Икономически проблеми и перспективи при производството и търговията с биологична селскостопанска продукция в Северен централен район.* Свищов: АИ "Ценов".

Митова, Т. (2009). Изследвания върху ролята на култури за зелено торене в органични сеитбообращения. *Годишник на Шуменския университет „Епископ Константин преславски”*.

Николова, М. (2013). Особености при управлението на растениевъдно биологично стопанство. *Сп. „Бизнес управление“, брой 4, АИ „Ценов” Свищов*, стр. 5-26.

Николова, М. (2013). Биологичното земеделие – състояние и потенциал за развитие. с. *Библиотека „Образование и наука“, Издателство „Ценов“ Свищов, с. 5-211*, 5-211.

Николова, М. (2013). Мотивация за развитие и ефекти от дейността на биологично стопанство. АИ „Ценов” Свищов. *Сп. „Диалог”, брой 2*, 18-31.

Николова, М. (2014). Потенциалът на биологичното земеделие за развитие на регионални конкурентни предимства. *Сборник научни доклади* (стр. 357-358). Свищов: АИ „Ценов“ .

Янчева, Х. И. (2003). *Основи на органичното земеделие.* Пловдив.